



בסיעתא דטימיא

שיעור שבועי

הגאון הגדול

רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת משפטים | 598

כ"ב בשיבט תשפ"ג

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171004

www.kolhalashon.com

גישה ישירה לשיעור במערכת קול הלשון

בלי לחפש ולדפדף בין השיעורים במערכת.
מתקשרים לקו קול הלשון במספרים הרגילים והישירים,
מקיימים מיד כוכבית * סולמית #
ואחריו את מספר השיעור 34467880 ולסיום סולמית #

פרשת מִשְׁפָּטִים תשפ"ג

שיעור הגר"י זילברשטיין שליט"א ב"בית הכנסת המרכזי רמת אלחנץ"

לע"נ שמעון ב"ר שאול לוסטיג ז"ל
לע"נ שמואל ב"ר משה גודלביסקי ז"ל
לע"נ אברהם יצחק ב"ר אליעזר מנחם ושרה שפס ז"ל



סגולה להינצל מאדם שרודף אחריו להורגו

טיאלה :

בימינו ש'משנאיך נשאו ראש' - אחרי האסון הנורא שנהרגו בערב שבת שני אחים קטנים ואברך יקר צעיר - מה העצה להינצל ממחבלים?

תשובה :

כורתים ברית עם התורה !!

א.

בגמ' נאמר: ישנם 3 אנשים שהקב"ה אוהב אותם : א. אדם שאינו כועס. ב. אדם שאינו משתכר. ג. אדם המוותר.

אדם שאינו כועס - אע"פ שמרגיזים אותו ומציקים לו, הוא אינו כועס ואומר הכל מאת ה'. הקב"ה אומר עליו: "אתה אינך כועס גם אני לא אכעס עליך, ולא רק שלא אכעס אלא אף אוהב אותך".

אדם המעביר על מידותיו - גם הוא למרות כל שמנסים אותו ומצרים את צעדיו, הוא מוותר, מוותר ומוותר. גם אותו הקב"ה אוהב.

בני אדם כאלה, שהקב"ה מכריז עליהם שהוא אוהבם, לא מתקבל על הדעת שמישהו יכול להזיק לו.

ב.

כתוב בספר 'עולמות שחרבו': מעשה ביהודי שנתקף בפחד מוות, מפני נוכרי שהפסיד אצלו כל כספו, והנוכרי התנכל להמיתו. היהודי הגיע רועד מפחד לפני השרף מהרי"ל דיסקין, יעץ לו הרב מבריסק, שילמד כל יום משניות מסכת מידות. היהודי נהג כך והגוי הפסיק לרדפו. חכמי ירושלים נלאו למצוא מקור לעצת הרב, כאשר שמע זאת האדמו"ר מסאטמר הגאון ר'

יואל זצ"ל, אמר שהמקור לכך כתוב במסכת זבחים [נ"ד]: המבארת את הנאמר בספר שמואל [א' פ"ט י', י"ח]: "ויבקש שאול להכות בחנית בדוד... ודוד נס וימלט בלילה הוא". "...ויבא אל שמואל הרמתה... וילך הוא ושמואל וישבו בְּנִיּוֹת". שואלת הגמרא מה ענין נְיֹוֹת אצל רמה? מתרצת הגמרא שהיו יושבים ברמה ועוסקים בְּנוֹיו של עולם. ומפרש"י: "עניני בית הבחירה", הרי לנו שבשעה שדוד המלך פחד מהחרב, הלך ועסק בעניני בית המקדש - זוהי מסכת מדות, וזה מקור לעצת הרב מבריסק, עכ"ד.

נראה לענ"ד להוסיף, דהנה נאמר במסכת מדות [פ"ג מ"ד] שלכן אסור להניף ברזל על המזבח, משום: שהברזל נברא לקצר ימיו של אדם, והמזבח נברא להאריך ימיו של האדם, אינו בדין שיונף המקצר על המאריך". ועוד שהמזבח מטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, **לפיכך לא יבא עליו כורת ומחבל**, (והובאו הדברים ברש"י [שמות כ' כ"ב]). לאור זאת שהמזבח נברא להאריך ימיו של האדם, לכן כשאין בידנו היום מזבח, הלימוד בעניני המזבח נחשב כמזבח. וגם הרי המזבח עושה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, **ולכן לא יבא עליו כורת ומחבל**. וכשיש שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, יש גם שלום בין ישראל לנוכרי המבקש להמיתו להינצל מידו לחיים טובים וארוכים.



האם מוטלת חובת 'עזוב תעזוב עמו' כלפי נרג שיגנב מימני נסיעה

טיאלה :

מעשה בנהג מונית בשם ראובן, שהזמינוהו לנסיעה למקום רחוק פלוני. נהג מונית אחר בשם שמעון שמע על ההזמנה, וחמד אותה

מבואר במסכת בבא מציעא [ל"ב:], שאדם הרואה שתי בהמות, אחת של אוהבו שרבוזה תחת מִשְׁאָה וצריך לפרוק מעליה את המשא, ובהמה אחרת של שונאו, שצריך לטעון עליה את המשא, אזי מְצָנָה האדם לעזור תחילה לשונאו, ויטעון עמו. שאף על פי שמצות פריקה קודמת לטעינה, מטעם צער בעלי חיים (שהבהמה שעליה המשא הכבד מצטערת), בכל זאת, מצוה להקדים את הטעינה של השונא לפריקה של האוהב, וטעם הדבר הוא כדי לְכַף את יצרו הרע ולמעט בשנאה.

סיבה נוספת שראובן חייב לעזור לשמעון, היא הנוסע שלא חטא ולא פשע, וכעת צריך להגיע למחוז חפצו, ומצוה על ראובן לסייע לו להגיע כמה שיותר מהר ליעדו. (ואולי יכול ראובן לומר לנוסע "בוא אלי ואני אסיע אותך", וצ"ע). ויש לעיין האם הנוסע רשאי לומר אין אני רוצה לנסוע עם נהג רשע, ובפרט בימי המלחמה כשהדרכים בחזקת סכנה.

לסיכום: ראובן צריך לעזור לשמעון להתניע את רכבו.

ויתר על הנסיעה שלו, והרוויח נסיעה טובה יותר

בירושלים היה נהג מונית ר' יחזקאל בן אלכסנדר סנדר ז"ל הוא האמין בלב שלם, שכל הפרנסה שמגיעה לו היא מן השמים. יום אחד הוא הסיע נוסע לבית החולים שערי צדק, לאחר שירד הנוסע ניגש אליו יהודי וביקש נסיעה לבני ברק, כמובן שר' יחזקאל הסכים מיד, נסיעה בין עירונית היא נסיעה משתלמת, פחות עבודה, ויותר כסף. לאחר שסיכמו על המחיר, אמר הנוסע לר' יחזקאל, אני רואה לפניך מונית שהיא נראית לי יותר נוחה, אני מאד עייף, וברצוני לישון בדרך, במונית השנייה אני אשן יותר טוב, אכפת לך אם אני אעבור למונית השנייה?

כמובן שלכל נהג מונית היה מאוד כואב להפסיד כזה לקוח, וכזאת נסיעה. אבל ר' יחזקאל, שֶהֶפְנִים את האמונה, אמר לו בשמחה: "פרנסה הרי משמים, ומה שנגזר לי אקבל, העיקר שלך יהיה יותר נוח". הנוסע הודה לו ויצא. תוך כדי דיבור הגיע אליו נוסע אחר ושאל אותו אם הוא פנוי, הוא צריך נסיעה לבית שמש הלך וחזור עם המתנה של כמה דקות, המחיר היה גבוה

בליבו מכיוון שלא בכל יום מזדמנת נסיעה כזו. מה עשה, מיהר למקום, והקדים בשניות ספורות את ראובן. קרא לעבר הנוסע: "אתה ממתין לנסיעה למקום פלוני? תעלה בבקשה". והנה ראובן מתקרב, ומשהבחין במעשיו של חבירו רע המעללים, צפר לעברו בקולי קולות, אך שמעון עשה עצמו כאילו אוזניו נאטמו משמוע, ופתח בנסיעה מהירה לכיוון היעד.

לא חולפות דקות אחדות, והנה ראובן מבחין מרחוק בנהג שנתקע על אם הדרך. ראובן מתקרב יותר, ומבחין שהנהג שרכבו נתקע, אינו אחר מאשר שמעון, שברוב חוצפתו אף סימן בידיו לראובן שהוא זקוק לכבלים, כדי להפעיל מחדש את מנוע רכבו.

וכאן בא ראובן ושואל: "האם אני צריך לסייע לברנש ש'חטף' ממני את הנסיעה, ולאפשר לו להמשיך בנסיעת הרשע שלו?"

תשובה:

תחילה יש לדון: מה חומרת מעשיו של שמעון? ובכן, נאמר במסכת קידושין [נ"ט.]: "עני המהפך בחררה (מחזר אחר עוגה לזכות בה), ובא אחר ונטלה הימנו (מיהר לזכות בה לעצמו לפני שהספיק העני לזכות בה) נקרא רשע", אומר רש"י: "מפני שיורד לחיי חבירו". יעויין ב'פתחי תשובה' [חו"מ סימן רל"ז סק"ב], שהביא שנחלקו רבותינו האם מחייבים את הרשע להחזיר את המקח שלקח לעצמו. בריטב"א הביא בשם רבינו תם שמחייבים אותו להחזיר את המקח, אך הריטב"א עצמו חולק על כך, וה'פתחי תשובה' הביא את דברי המהרי"ק והמהרש"ל ו'המשאת בנימין' ועוד אחרונים שאין בזה דין חזרה, אלא רק מכריזים עליו שעשה מעשה רשע כדי להכלימו שלא יעשה כזאת.

לאור הדברים, מן הדין, לא ניתן לחייב את שמעון הרשע להשיב את הנסיעה לראובן, (ראובן לא זכה בנסיעה על ידי ההזמנה, כי יכול היה המזמין לבטלה). אם כן חובה על ראובן לעזור לשמעון, הגם שעשה מעשה רשע כלפי ראובן, שכן מצות 'עזוב תעזוב עמו' נאמרה אפילו בשונאו, כדכתיב [שמות כ"ג ה']: "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו, וחדלת מעזוב לו, עזוב תעזוב עמו", ובתרגום אונקלוס: "משבק תשבוק מא דבלבך עלוהי".

חידה: מתי אדם בריא יכול לצאת מביתו לשמיעת פרשת זכור, ואנו מזירים לו שלא יצא?

תשובה :

הגאון רבי עמרם בלוי זצוק"ל כיהן כרב בעיירה קטנה בסלובקיה. בשנת תרכ"ט עלה לארץ ישראל, והפך לאבי משפחת בלוי הירושלמית.

סיפר נכדו: בדרך כלל נזהר היה סבי רבי עמרם בלוי, מתוך פרישות יתירה, אפילו מלדבר על בהמות וחיות טמאות. מוקצות היו לשיחת-חולין שלו, כל חיה ובהמה שאסורות באכילה. כל שכן שלא היה לו מעולם כל מגע עם בעל-חי טמא. במסגרת ארבע אמות של הלכה ועבודת השם שהיו בעולמו, לא היתה לו לו, כמובן, כל הזדמנות להיתקל בבעלי חיים שכאלה.

אף על פי כן נאלץ פעם אחת בחייו לארח בתוך ביתו בהמה טמאה במשך יממה שלימה, ולטפל בה בצורה מיוחדת... ומעשה שהיה כך היה:

ע"ש אחת בין השמשות הציץ רבי עמרם מבעד לחלון ביתו, והנה הוא רואה רוכל יהודי פוסע עם חמורו לכיוון העיר העתיקה. חיש מהר מיהר רבי עמרם אל הרוכל והזהיר אותו כי השבת מתקרבת ואסור לחמר אחר בהמתו בשבת.

"אבל מה אעשה?" שאל, "מתגורר אני בעיר העתיקה ועלי לשוב אל ביתי, ומה אעשה עם חמורי?". "אל דאגה" ענה לו הרב, השאר את חמורך אצלי עד צאת השבת ולך לביתך לשלום."

חיך הרוכל ותמה: "וכי יש לרב מקום בביתו לחמור? וכלום יודע הרב לטפל בחמורים?". הרב ענה בנחרצות: "בחמורים אני יודע לטפל, אבל אני כן יודע לטפל ביהודים! אני מדבר אתך על חילול שבת, ואתה עונה לי בהבלים!"

הרב לא המתין לתגובתו ותיכף ומיד נטל את המושכות לידי ו הוביל את החמור לחצר ביתו, שם פינה לו מקום, ופנה אל השכנים לקחת מהם תבן ושעורים למאכל החמור.

בכובד ראש התייחס הרב אל מלאכת השמירה שנטל על עצמו. הרי הלכות רבות תלויות בדבר: הלכות שמירה ופיקדון, הלכות צער בעלי חיים, ומלבד כל זאת הרי גם ענייני שבת רבים תלויים בטיפול בבעלי חיים. לשם כך ישב

יותר בפחות זמן. הרי שמה שמגיע לאדם הוא יקבל. ואם יותר רק ירוויח.

עבד עברי המבקש מאדונו תן לי רשות לקיים כבוד אב

שיאלה :

אדם שמכרוהו בית דין בגניבתו, והנה אביו קיבל לחץ דם וסכרת, והרופאים ממליצים לו לטייל כל יום, והעבד מבקש מהאדון שייתן לו רשות לקיים כיבוד אב, ולהוציאו ולהכניסו. האם האדון חייב לתת לו רשות לכך ?

תשובה :

נאמר בתורה [שמות כ"א ג']: "אם בגפו יבא בגפו יצא". כתב על כך ה'העמק דבר': "לפי הפשט מורה שאי אפשר לעבד לישא אשה בת חורין, שיהיה מתבטל ע"י זה ממלאכה, ואין מצות עשה דפרו ורבו ושבת, דוחה ממון אחרים ושעבודו (שהרי יצטרך העבד לדאוג למחייתם).

מכאן נלמד לענייננו, שאין העבד יכול לדרוש לקיים מצות כיבוד אב, על חשבון הזמן השייך לאדון.

ואפשר להקשות; דאם כן יהיה פטור מתפילין ק"ש ותפילה וכל המצוות?

"ל דדברי הנצי"ב אמורים לגבי מצות פרו ורבו כשקנה עבד שאין לו אשה. בזה, אין העבד יכול לדרוש שיאפשר לו פריה ורביה. אבל אם קנה עבד עם אשה, חייב לפרנס אותה, כי זה מה שקנה. אם כן גם בענייננו, כשקונה עבד עברי הוא קונה עבד שכבר חייב במצוות תפילה ותפילין, משא"כ בשאלתנו האב נחלה כעת, ולפי זה אם קנה עבד עם אבא חולה, והאדון ידע מכך, אולי יהיה חייב להרשות לעבד לטייל עם אביו, וצ"ע.

יש עוד להוסיף שהנחת התפילין של העבד היא לצורך האדון, שהרי מבואר במשנ"ב [סימן ש"ח ס"ק כ"ד], שמותר לטלטל תפילין לצורך גופן, כדי שישמרוהו ממזיקין. הרי שהתפילין הם שמירה לעבד שמניח אותם, והרי זה שמירה לאדון על העבד שלו, וא"כ הנחת התפילין היא לצורך האדון, ולכן יניח העבד תפילין.

החמור שהופקד אצלו, הריהו נחשב ל"עוסק במצוה" שפטור מן המצוה (ראה שער הציון סי' תע"ה ס' ל"ט), ולכן לא יצא מביתו לשמיעת פרשת זכור.*

תשובה נוספת:

נשאלנו מבעל תשובה אחד: "אבי עדיין לא זכה להתקרב לתורה ומצוות. הוא אוהב אותי מאוד, ומבקש שאבוא אליו לשבת. אמרתי לו בצער, כי קשה לי לראות את חילולי השבת הנעשים בביתם, ומכיוון שאבי חפץ מאוד שאבוא אליו, הוא הבטיח לי, כי בנוכחותי הוא לא יחלל שבת. הגעתי אליו לשבת, והנה בליל שבת כאשר חזרתי מבית הכנסת, הרחתי את ריח הסיגריות. "אבא, כיצד הפרת את ההסכם בינינו, הרי הבטחת לא לחלל שבת?", שאלתי. והוא הסביר: "ההסכם בינינו הוא, כי דווקא בנוכחותך אני לא אעשן ואעשה מלאכות... כיוון שלא היית בבית הייתי רשאי לעשן". החלטתי לא ללכת לבית הכנסת, ולהישאר כל השבת בבית. ואכן לאב לא היתה ברירה, הוא נאלץ לשמור את השבת. הנה, מחר בשבת בבוקר, הרי קוראים פרשת זכור. ואיני יודע מה לעשות, האם כדאי לי להישאר בבית, ובכך אמנם אפסיד את שמיעת קריאת פרשת זכור, אך אציל את אבי מחילול שבת, או שמא עדיף שאלך לבית הכנסת, ואקיים את מצוות שמיעת פרשת זכור?"

תשובה :

נראה שעדיף שיישאר הבן בבית, ולא ילך לשמוע זכור, שהרי כעת הוא עוסק במצוה - לשמור על אביו שלא יחלל שבת, ולכן הוא פטור משאר מצוות. ובפרט שאם האב יחטא, הרי זה כאילו גם הבן חוטא, כמבואר במסכת שבת [נ"ד:], שכל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה, נתפס באותו עוון!

הרב בליל שבת עד השעות הקטנות של הלילה ושינן את הסימנים רס"ו, ש"ח ו-שכ"ד באורח חיים, העוסקים בהלכות מחמר, טלטול, ומאכל בהמה בשבת, כדי שחלילה לא יכשל באיסור קל שבקלים תוך כדי הטיפול בחמור. וכך היה טרוד כל השבת בדינים הנוגעים למזונו של החמור ולטיפול בו...

ביום ראשון, כאשר חזר הרוכל לקחת את חמורו, הפתיע אותו הרב ובחן אותו על הלכות טיפול בבעלי חיים בשבת. גם הרוכל הפתיע את הרב וענה לו על כל פרטי ההלכה בבהירות מופלאה... שמח הרב שמחה גדולה, והמליץ עליו בהתפעלות: "אֶשְׁרִיךְ עִיר הַקּוֹדֵשׁ שֶׁאֶפִּילוֹ חֲמֹרִים שֶׁבֶן יוֹדְעֵי תוֹרַת הַן", ועוד קרא עליו את הפסוק [בשופטים ה', י']: רֶכְבִּי אֶתְנוֹת צָחוֹת יִשְׁבִּי עַל מִדִּין; מַה טַּעַם "רוֹכְבֵי אֶתְנוֹת צָחוֹת"? לִפִּי שֶׁהֵם "יוֹשְׁבֵי עַל מִדִּין".

עלינו ללמוד מהסיפור, שלפעמים צוות לאדם שאלות חמורות מכיוונים בלתי צפויים, וכמעט כל אחד יכול לשחזר מקרה אשר התעוררה לו שאלה בהלכות שבת שלא חשב מימיו שתהיה קשורה או שייכת אליו. והדבר מחייב אותנו לשנן היטב את כל פרטי הדינים, וכפי שכותב רבינו יהונתן אייבשיץ זצ"ל בספרו "יערות דבש": "מי שלא למד הלכות שבת על בורים פעמיים ושלוש, לא יוכל להימלט שלא יקרה לו חילול שבת, הן דאורייתא והן דרבנן. ואם כן מן הראוי ללמוד הלכות שבת בתמידות, ואצל רב שיברר לו הכל, ויחזור עליו תמיד עד שיהיה שגור בפיו. אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בו, כי שכרו מרובה ומגן דברים מפני הפורענות".

עד כאן הסיפור. ובאשר לחידתנו, יש להשיב שאם יארע המקרה הנ"ל בשבת זכור, ולא יהיה לבעל הבית אדם שיחליף אותו בשמירה על

להזכירכם, השיעור הבא יתקיים בעז"ה ביום ב', כ"ט בשבט תשפ"ג, בבית הכנסת המרכזי ברמת אלחנן בשעה 20:00. תפילת ערבית בשעה 19:45.

יישר כוח גדול למערכת קול הלשון ולראשייה, על העברת השיעור באיכות מופלאה.

ניתן להאזין לשיעור בשידור חי מקול הלשון במס' טל' 03-6171004